

deschepping

Drie 'panelen' met een rode, vlezig massa van drie meter hoog en bijna een halve meter dik hangen vanaf vrijdag tegenover de schilderijen van Rembrandt in het Rijksmuseum. In zijn atelier in Londen vertelt de Brits-Indiase sterkunstenaar Anish Kapoor hoe de werken tot stand kwamen, en hoe Rembrandt hem inspireert.

TEKST **Joke de Wolf**

Een kunstwerk mag altijd mislukken

Anish Kapoor (1954) is vooral bekend vanwege zijn grote, gepolijste, spiegelende oppervlaktes, zoals dat van de 'Cloud gate' in Chicago, waar een gigantische zilverkleurige boon de wolkenkrabbers én de toeschouwers een lachspiegel voorhoudt. Of van zijn toegankelijke installaties in grote musea, zoals in het Parijse Grand Palais in 2011, waar bezoekers zijn 'Leviathan', een enorm glimmend geraamte, van binnen konden bewandelen.

Het was dus schrikken toen Kapoors Londen-galerie dit voorjaar zijn nieuwe bloederige werken voor het eerst toonde. 'Internal objects in three parts' noemt hij ze, gemaakt van siliconen gemengd met verf. Ze lijken een radicale breuk met die vroegere werken – het zijn eerder schilderijen dan sculpturen, en een enorme tegenstelling met de gladde spiegels.

Kapoors atelier staat in een achterafstraatje in het zuiden van Londen, in de wijk Camberwell. Aan de ene kant van de straat staan twee lagere scholen, aan de andere kant over de hele lengte een oude fabriek zonder enig opschrift, met om de paar meter een deur. Op de deur van het kantoor van het atelier, aan het begin van de straat, hangt geen naamplaatje, wel een poster van de Socialist Workers Party, een uiterst linkse partij, waarop wordt opgeroepen tot verzet tegen islamofobie.

Achter die deur begroet Kapoor het bezoek enthousiast. Zullen we dan meteen maar doorlopen naar de werkplaats? Kapoor is duidelijk gewend aan interviews, maar verre van verveeld. Regelmatig schalt er een welgemeende lach door de ateliers. Bescheiden is hij ook, hij vertelt tijdens de rondleiding wel drie keer dat hij zichzelf gelukkig prijst met de werkruimte en de mankracht om zijn kunst te maken.

De weg naar Rembrandt begint in de 'modelkamer', een relatief kleine hal met schaalmodellen van nog te maken projecten en andere, reeds voltooide kunstwerken. Voor Kapoor is de ervaring van de toeschouwer een essentieel onderdeel van het kunstwerk, de voltooide

Anish Kapoor FOTO EPA

'Ik bepaal niet van tevoren wat het kunstwerk moet betekenen, of hoe het eruit moet zien'

kunstwerken staan hier minstens zes maanden te 'rijpen'. Hij komt er regelmatig even kijken, nadenken, en zo kan het zomaar zijn dat een werk afvalt, omdat het toch niet goed werkt. Het hele maakproces, van begin tot eind, is een experiment dat zelfs in de laatste fase nog kan mislukken.

Het minimuseum maakt ook duidelijk dat Kapoor veel verschillende materialen en vormen kiest. Soms glad spiegelend, geometrisch, dan weer uit lobbige klei of plastic in organische vormen. In de aanliggende ruimte is een assistent bezig met het polijsten van een stenen, holle cirkel, een van de series waar Kapoor al jaren mee experimenteert. In het atelier werken zo'n twintig technische assistenten, elke afdeling van het complex is bestemd voor een

ander materiaal. Meestal maakt Kapoor 's ochtends een ronde langs z'n mensen, voor overleg. Daarna gaat hij alleen aan het werk in zijn 'eigen' atelier, waar ook de werken voor het Rijksmuseum vandaan komen.

Kapoor werd in India geboren als zoon van een hindoeïstische, Indiase vader en een joodse, van oorsprong Irakese moeder. Na een verblijf in een kibboets in Israël studeert hij aan een Londense kunstacademie. Al vroeg is hij populair bij grote musea en de betere galeries. Nadat hij in 1990 het Engelse paviljoen van de Biënnale van Venetië mag inrichten, is hij een internationale ster.

Vanaf het begin ontwijkt hij herkenbare vormen in zijn beelden. Ook hierin is de kunstenaar bescheiden: voor Kapoor zijn zijn kunstwerken 'objecten', die door hem, de kunstenaar, bedacht zijn, maar die voor elke toeschouwer een persoonlijke betekenis krijgen zodra hij ervoor staat.

Zoals bijvoorbeeld voor het stenen kunstwerk dat bijna af is. De steen is zo gladgeslepen, dat je, als je ervoor staat, een spiegeling ziet van de ruimte, en van jezelf. Kapoor legt uit: "Optische effecten zijn altijd een fictie, het is geen concreet object. Een staat van verbeelding, van fantasie. De meeste van deze werken gaan over dat spel tussen de toeschouwer en het oppervlak van het kunstwerk dat ik maak. Heel rationeel bedachte illusies, die voor elke toeschouwer weer anders zijn. Het werk dat nu naar het Rijksmuseum komt is wat dat betreft een tegenpool. Ik heb altijd twee kanten gehad, hier is het heel clean, strak, gepolijst, en de andere is rommelig, romantisch."

Magische ervaring

In totaal bestaat het complex uit zeven ruimtes, de grootste met een oppervlak van ruim tweehonderd vierkante meter. We lopen via de straat naar de volgende hal. Hier worden de monochrome 'voids' gemaakt – leegtes. Ze zijn zo bespoten met de donkerrode verf dat je, als je ervoor staat, de indruk krijgt dat je, zoals de kunstenaar het noemt, 'in de leegte valt'.

Kleur is voor Kapoor net zo'n optische, magi-